

”Mihin TUL pyrkii?”¹ – ohjelmalliset asiakirjat liikettä ohjaamassa

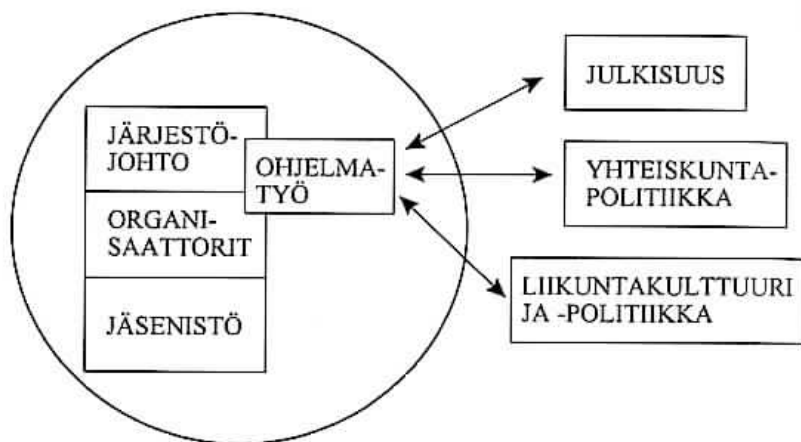
Yhteiskunnalliset liikkeet dokumentoivat tavoitteellisuuttaan erilaisiksi ohjelmiksi, joiden merkitys ja arvostus vaihtelevat eri aikoina. Sotavuosien jälkeisessä Suomessa ohjelmallisiin julistuksiin suhtauduttiin arvostavasti. Sen sijaan 1970-luvulla käynnistynyt ohjelmatehtailu vähensi laadittujen asiakirjojen kiinnostavuutta. 1980-lukua voi pitää ohjelmien arvon palauttamisen, niiden muodon ja tyylin moninaistumisen ja hajoamisen aikana.²

Aiheen tutkimuksen perusta laskettiin 1960-luvulla Olavi Borgin ja Ralf Heleniuksen väitöskirjoilla.³ Uusi kiinnostus puolueohjelmia kohtaan heräsi 1990-luvulla,⁴ mutta vieläköön kansalaisjärjestöjen ja niin ollen myöskään liikuntajärjestöjen ohjelmista ei ole tehty suoranaista tutkimusta. Muissa yhteyksissä niitä on tosin käsitelty melko perusteellisesti.⁵ Näyttäisi siltä, että ohjelmatutkimukselle olisi vuosituhannen vaihduttua suoranaisten tilaus.

Ohjelmien merkitys

Järjestöjen ohjelmat ovat oman aikansa tulkintoja, joista myöhemmät toimijat saavat käsityksen aiempien sukupolvien pohdinnoista ja pyrkimyksistä. Toiseksi ohjelmatyö on osa järjestöjen senhetkistä toimintaa, jossa tiivistetään tavoitteita ja sovitaan linjauksista. Kolmanneksi järjestö paikantaa ohjelmissaan itseään laajempiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Tätä voidaan havainnollistaa seuraavasti:

Ohjelmatyö on järjestön sisä- ja ulkopuolelle avautuvaa toimintaa. Johto päättää ohjelmatyön tekijöistä ja suuntaviivoista,⁶ organisaattorien vastuulla on käsittely järjestön sisällä. Ulkoisista tahoista varsinkin julkisuuden merkitys on korostunut.⁷

Periaateohjelma on järjestön järeän luokan esitys, jonka rinnalle tuotetaan muuta dokumentaatiota. Lisäksi järjestöissä laaditaan erilaisia teemaohjelmia, kuten TUL:ssa vuonna 1975 hyväksytty nuorisopoliittinen ohjelma.⁸ Kevyempiä dokumentteja ovat erilaiset kannanmäärittelyt, esimerkiksi vuonna 1976 hyväksytty TUL:n tiedepoliittinen kannanotto.⁹ Myös järjestöpäätökset¹⁰ ja valistustyö sisältävät ohjelmallisia piirteitä.

Tässä artikkelissa paneudun työläisurheilun ohjelmatyöhön¹¹ seuraavin kysymyksin: Millaisia tavoitteita TUL:n ohjelmissa on asetettu liikuntakulttuurin muuttamiseksi? Miten näiden ohjelmien sisällöt ja tavoitteet ovat muuttuneet yhteiskunnan muutoksen myötä? Miten TUL on määrittänyt paikkaansa urheilu- ja liikuntajärjestönä sekä yhteiskunnallisena vaikuttajana? Miten ohjelmatyön organisointi on muuttunut?

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Ohjelmatyön esivaiheet

Työläisurheilua koskevia kannanottoja laadittiin jo ennen TUL:n perustamista tammikuussa 1919. Vuonna 1916 Eino Pekkala esimerkiksi päätyi ehdottamaan työväen seuroille omaa keskusjärjestöä.

*"Alotteen ottaminen liiton perustamiseen tuskin tulee kysymykseen nuorisoliiton taholta. Se sopii paraiten jollekulle voimakkaalle työväen voimistelu- ja urheiluseuralle. Mutta nuoriso-osastot voivat kuitenkin toimia jäsentensä hyväksi tekemällä sitä tunnetuksi jäsentensä keskuudessa, joiden joukossa on paljon urheilijoitakin. Jos alote herran tehdään toiselta taholta, niin on tärkeätä, että liittopuuhalle on valmistettu maa-alaa."*¹²

TUL:n alkuvuodet kuuluivat järjestön pystyttämisesä eikä ohjelmatyöhön ollut välitöntä tarvetta eikä liiemmin resurssjakaan.

Periaateohjelma TUL:lle hyväksyttiin Tampereen vuoden 1924 liittokokouksessa. Sitä ennen ohjelman tarpeesta oli kyllä puhuttu ja Kuopion liittokokouksessa vuonna 1921 sitä viitotettiin päätöslausumalla, joka koski toverihengen lujittamista. Seuroja kehoitettiin perustamaan seuralehtiä sekä järjestämään hiihto- ja kävelyretkiä, juhlia sekä huvitilaisuuksia. Toverihengen rakoillessa oli ryhdyttävä asianmukaisiin kurinpitotoimiin.¹³

Tampereella 1924 TUL:lle hyväksyttiin henkisen kasvatustyön kehittämisohjelma. Sen lähtökohtana oli hengen ja ruumiin kasvatuksen yhdistäminen, mihin arveltiin päästävän käynnistämällä koulutus- ja julkaisu toimintaa yhdessä muiden työväenjärjestöjen kanssa. Liikuntapoliittisesti liitolle avautui kolme tehtävää: ruumiillisen kasvatuksen järjestäminen, tietoisuuden herättäminen ja luonteen muodostaminen. Sosialistisen ihmisen tunnusmerkiksi nähtiin "yhteisen edun asettaminen yksityisen edun edelle, vastakohtana itsekkäälle omanvoiton tavoittelulle".¹⁴

Uudet periaatteet

Sotia edeltäneen ajan TUL oli osa järjestäytynyttä luokka-Suomea. Vallitsevan näkemyksen mukaan työväen liikunta tuli kohottaa porvarillisen voimistelun ja urheilun vastakulttuuriksi.¹⁵ Sota-aika muutti kuitenkin keskusjärjestöjen suhteita. TUL:n ja SVUL:n yhteistoimintasopimus pakotti työläisurheiluväen pohtimaan omaa asemaansa ja tehtävänsä. Liiton kasvatustaoston tehtäväksi annettiin laatia periaateohjelmaluonnos, joka hyväksyttiin IX liittokokouksessa välirauhan vuonna 1941.¹⁶

Ohjelma jakaantui neljään osaan. Ensiksi käsiteltiin työläisurheilun perustaa, joksi kirjattiin kansanurheilun edistäminen.

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Työläisurheilun tuli samalla taistella amatööriurheilun lieveilmiöitä vastaan. Toisessa osassa tarkasteltiin urheilua ja yhteiskuntaa sekä määriteltiin aikaisempaa väljemmin suhde muuhun työväenliikkeeseen:

*"(...) työväen urheiluliike tunnustautuu solidaariseksi muiden työväenjärjestöjen toiminnalle, mikäli ne eivät välillisesti tai välittömästi tavoittele tarkoituksenaan, jotka ovat ristiriidassa työväen urheiluliikkeen omaksumien yhteiskunnallisten ja kulttuuripyrkimysten kanssa. Urheiluharrastuksiin liittymättömään valtiolliseen tai poliittiseen toimintaan työväen urheiluliike ei osallistu, koska sen tehtävänä on työläisnuorison ruumiillinen ja henkinen valmentaminen ajankohtaisista yhteiskunnallisista virtauksista riippumatta."*¹⁷

Kolmas luku käsitteli urheilupolitiikkaa, jossa tavoitteeksi asetettiin "kansan pohjakerrosten" tarpeiden oikeudenmukainen huomioiminen. Ajan kysymyksiksi nousivat oikeus urheilukenttien käyttöön sekä amatööriurheilun sääntöjen noudattaminen. Välttämättömänä pidettiin, että

"työläisurheilu kaikissa suhteissa varsinaisen urheiluväen ulkopuolellakin tunnustetaan täysin tasaveroiseksi ja yhteiskunnallisesti samankuntoiseksi muiden kansalaispiirien urheiluharrastuksen kanssa, ja ettei yhteiskunnan taikka työnantajien taholta taikka muulla tavalla aseteta työläisnuorisolle minkäänlaisia esteitä heidän liittymiselleen ja toiminnalleen työväen omissa urheilujärjestöissä."

Henkistä kasvatusta käsiteltiin neljännessä luvussa, jossa kiinnitettiin työläisurheilun laajempaan tavoitteellisuuteen. TUL:n tuli sen mukaan tukea yleisiä kulttuuriharrastuksia jäsenistön "henkistä itekasvatusta silmälläpitäen". Ehdoton raittius katsottiin urheilukasvatuksen peruseriaatteenksi.

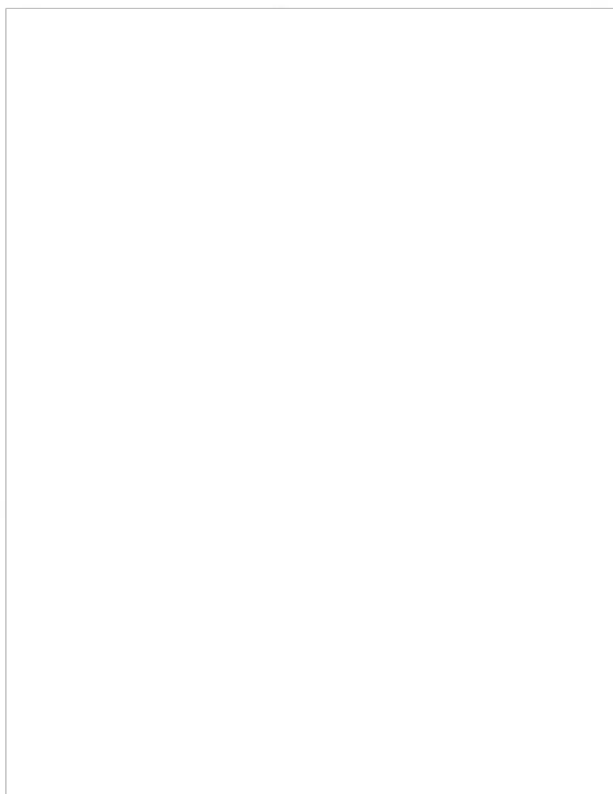
Vuoden 1941 ohjelmaan vaikuttivat ajan yhteiskunnalliset muutokset. Työväen luokka-asema oli muuttumassa ja perinteinen kiinnittyminen omaan asuinalueeseen ja elämänmuotoon ohenemassa. Sotavuosien yhteistoiminta porvarillisten piirien kanssa lisäsi halua vaikuttaa valtiolliseen urheilupolitiikkaan.

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Mihin TUL pyrkii?

Välittömästi sodan päätyttyä valmisteltiin TUL:n X liittokokousta varten 26-sivuinen aloitevihko "Mihin TUL pyrkii?", jossa Seppo Hentilän arvion mukaan palattiin aiempiin aatteellisiin lähtö-

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
- ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

kohtiin. Ideologiseksi tavoitteeksi asetettiin luokkatietoinen työläinen, joka harjoittaa urheilua, ei urheilua harrastava työläinen.¹⁸ Porvarillisesta urheilusta sanouduttiin irti, koska

*"porvarilliset puolueet näkevät ruumiinharjoituksessa keino-asekuntoisten miesten kehittämiseen, näkevät mahdollisuuden kansallisen tunteen muodostamiseen ja valloitushaluisten päämäärien saavuttamiseen. Porvarillisen urheilun koko aatesisältö nojautuu kiihkokansallisuuteen, ja porvarilliset olympialaiset ovat malliesimerkkejä kansallisuustaisteluista."*¹⁹

Urheilu jaetaan ohjelmassa kilpa-, harrastus- ja propaganda-urheiluksi. Kilpaurheilun katsotaan muodostavan pääosan liiton toiminnasta. Harrastusurheilu vastaa kuitenkin parhaiten urheilun aatteellisia vaatimuksia.

Uusi vastakulttuurinen luonne näkyi myös vuoden 1945 liittokokouksen tunnuksesta "TUL maan johtavaksi urheilujärjestöksi". Kasvatuspainotus puolestaan ilmeni vuoden 1948 liittokokouksessa hyväksytyssä alustuksessa "Kasvatustyömme lähiajan suuntaviivoista". TUL:n ensimmäiset henkiset kilpailut pidettiin keväällä 1948.

Ohjelmaluontoiset kannanmäärittelyt

Vuonna 1959 TUL julkaisi vihkosen, joka sisälsi XIV liittokokouksen päätöksen ohjelmaluontoisista kannanmäärittelyistä. Sen esipuheessa puheenjohtaja Pekka Martin perusteli julkaisemista seuraavasti:

*"Painattamalla päätös kaikkien avoimesti saatavaksi pyritään antamaan se tietolähteenä sekä TUL:n jäsenille ja ystäville että myös vastapuolelle. Oma väki löytää päätöksestä ohjaavat viitteet suhtautumisesta moniin periaatteellisiin ja ajankohtaisiin kysymyksiin. Vastapuoli taasen voi todeta, millaiseksi liittokokous on määritellyt TUL:n linjan, jota liittomme elimet noudattavat käytännön ratkaisuja tehdessään."*²⁰

Hamu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
- ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Vihkonen julkaistiin tilanteessa, jossa työläisurheilu oli jakaantumassa kahtia. Niinpä asiakirjalla oli myös järjestöpoliittinen tehtävänsä, joka näkyy liiton historiaa huolella kertaavissa johdantoluvuissa.

Urheilun rinnalla TUL:n oli pidettävä yllä kasvatustyötä, "jonka tarkoituksena on kehittää työläisnuorista pienen yhteisön, seuran, piirin ja liiton välityksellä aktiivisia ja kelpollisia jäseniä yhteiskuntaan".

Valtakunnanliittoon otetaan kielteinen kanta. Edustusurheilu tulisi asiakirjan mukaan ottaa yhteiskunnan valvontaan.

Viimeistään 1960-luvulla yhteiskunnan muutokset alkoivat kiihdyttää työväen perinteistä järjestökulttuuria eikä myöskään TUL voinut enää perustaa toimintaansa kytkökseen järjestötoiminnan ja työväenluokkaisen elämäntavan välillä. 1960- ja 70-luvun vasemmistohumahdus kumpusi eri lähtökohdista kuin työväenliikkeen perinteinen kannatus. Muuttoliike, lisääntyvä vapaa-aika ja yhteiskuntasuunnittelun uudet tuulet asettivat myös uusia haasteita, joihin etsittiin vastauksia lukuisissa liikuntapoliittisissa seminaareissa.

Liikunnan liittäminen osaksi yhteiskuntapoliittista suunnittelua herätti puolueiden kiinnostuksen. SDP julkaisi liikuntapoliittisen ohjelmansa vuonna 1969 ja sitä seurasivat SKDL 1970, LKP 1972, Kokoomus ja Keskustapuolue 1974 sekä RKP 1975. SDP uusi ohjelmansa vuonna 1977 ja SKP julkaisi omansa vuonna 1981. Sitten ohjelmien tehtäviä hiljensi.²¹ "Keskusta liikunnan kehittäjänä"²² ilmestyi vuonna 1997.

Mukaan liikuntapolitiikkaan

Uutta tilannetta vastaava TUL:n liikuntapoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuonna 1971. Jo johdannossa otetaan yksiselitteisen kielteinen kanta valtakunnanliiton perustamiseen. Omaan itsenäistä asemaa perustellaan porvarillisen kilpaurheilun rappeutumisella ja rahan valtaan sitoutumisella.²³

Ohjelma korostaa julkisen liikuntahallinnon demokratisoimista ja kiinnittää huomiota aluesuunnitteluun, urheilupaikkoihin, työ- ja koululiikuntaan sekä liikunnanopettajien koulutukseen. Uutena avauksena esiin nostetaan "uohdettujen ryhmien", kuten "lasten, vanhusten ja vammautuneiden liikuntaedellytykset".

Ajan hengen mukaisesti 1970-luku oli myös TUL:ssa aktiivista liikuntapoliittisen vaikuttamisen aikaa. Erikoisohjelmoina julkaistiin Nuorisopoliittinen ohjelma (1975), Tiedepoliittinen kannanotto (1976) sekä Päihdepoliittinen ohjelma (1976).

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
- ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

TUL:n 80-luvun ohjelma hyväksyttiin vuonna 1979. Se muistuttaa edellisen vuosikymmenen vastaavaa asiakirjaa. Uusin painotuksin ohjelmassa korostetaan kuitenkin seurojen merkitystä:

*"Työväen Urheiluliiton ytimen muodostavat sen urheiluseurat. Seurjen toimintamahdollisuuksia kehittämällä parannetaan työläisurheilun asemaa pysyvästi. Seuroja kehitetään oman alueensa liikuntapoliittisina etujärjestöinä ja monipuolisina toimintayksikköinä. Näin ne pystyvät tavoittamaan mahdollisimman suuren joukon alueensa väestöstä järjestäytyneen työväenliikkeen piiriin."*²⁴

Työläisurheilun eheytyksen (1979) jälkeen terävöitettiin erityisesti TUL:n urheilullista kuvaa, mikä oli ollut yksi eheytyksen perusteluja. Suhtautuminen huippu-urheiluun muuttui myönteisemmäksi samalla kun korostettiin kuntoliikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun muodostamaa eheää kokonaisuutta. 1980-luvulle lähdetessä TUL:n tärkeimmät eväät olivat aatteellisuus, työväenliikkeen liikuntapoliittisten etujen ajaminen sekä urheilullisuus. TUL:n rooli määriteltiin "jokaisen työväenliikkeen ihmisen liikuntajärjestöksi" ja "työväenliikkeen asiantuntijaksi liikuntaa koskevissa kysymyksissä". Pää tavoitteeksi kirjattiin yhdenvertaisten mahdollisuuksien tarjoaminen jokaiselle harrastajalle, sosiaalisesta taustasta riippumatta, aina korkeimpiin urheilullisiin saavutuksiin asti.

Kohti vuosituhannen taitetta

TUL 2000 -ohjelman laatimisen käynnistyessä yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa oli tapahtunut suuria muutoksia, jotka pyrittiin ottamaan huomioon järjestämällä pienoisseminaareja ja julkaisemalla oheisaineistoa.²⁵ Itse ohjelma jakaantui rakenteellisesti kahtia. Alkuosa kirjoitettiin periaatejulistukseksi, jossa työläisurheilu nivelletään ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen ja liikuntapoliittiseen tilanteeseen. Toisessa osassa esitellään konkreettisia tavoitteita.²⁶

Periaateosa korostaa TUL:n vaihtoehtoisuutta ja ainutlaatuisuutta suomalaisessa liikuntaelämässä. Vaihtoehtoisuuden lisäksi liiton rooli määritellään kansanliikkeeksi ja osaksi suomalaista kansankulttuuria. Korostettavia asioita ovat kasvatus, yhteistyö ja kansainvälisyys.

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Liikunnan muutoslinjoiksi nähdään kaupallistuminen, vapaa-ajan merkityksen kasvu, kilpailun kiristyminen harrastajista, urheilun ammattimaistuminen sekä väestön vanheneminen. Omiksi tehtäviksi määritetään liikunnan monimuotoisuuden vaaliminen sekä liikunnan kansanvaltaisuuden korostaminen.

Asiakirjan jälkiosassa käsitellään liikuntaharrastuksen edistämistä, julkista liikuntapolitiikkaa, kilpa- ja huippu-urheilun kehittämistä sekä liikunnan tiedonvälitystä. Erityisen voimakkaasti otetaan kantaa seuratoimintaan, joka nimetään suomalaisen liikuntajärjestelmän merkittävimmäksi resurssiksi.

Suhteellisen tuoreen ohjelman silmäily antaa luvan arvioida, että liikuntakulttuurin muutos ei ollut täydellisesti ennakoitavissa. Rajuimmin muutos on kolistellut ohjelman kolmea viimeistä lukua. Julkisen liikuntapolitiikan resurssipula ei ollut ennakoitavissa. Kilpaurheilun osalta ei aavistettu kaikkia niitä muutoksia, jotka johtivat muun muassa lajiliittojen aseman vahvistumiseen. Urheilun, median ja markkinoiden yhteistuotteistuminen on ollut oletettua voimakkaampaa ja sen vaikutukset ovat ulottuneet syväälle liikunnan järjestökenttään ja toiminnan sisältöihin.

Turun 75-vuotisjuhliittokokouksessa vuonna 1994 TUL laati julistuksen "TUL:n toiminta jatkuu uudistuneena". Sen lähtökohdaksi kirjattiin linjaus, jonka mukaan TUL jatkaa maamme suurimpana liikunta- ja urheilujärjestönä. Julistuksen alaotsikot kuvaavat toiminnan painotuksia: 1) TUL on seurojaan varten, 2) TUL uudistuu jäsenistönsä parhaaksi, 3) TUL:n perusarvot ovat urheilullisuus, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus, 4) TUL lisää kansalaisten liikuntamahdollisuuksia, 5) TUL on rikkaus, voimavara ja vaihtoehto, 6) TUL tekee yhteistyötä muiden liikuntajärjestöjen kanssa, 7) TUL kokoontuu liittouhlaan vuonna 1999.²⁷

Uusimmat ohjelmat

TUL:n liittokokouksessa vuonna 1995 hyväksyttiin "TUL:n toiminnalliset viestit", joissa kuvattiin liiton uudistunutta toimintaa ja nostettiin esiin niitä muutoksia, joita TUL 2000 -ohjelmassa ei osattu ennakoita.²⁸ Yksi merkittävä avauskin näistä viesteistä löytyy, kun keskeisimmäksi tehtäväksi kirjataan omien itsenäisesti toimivien jäsenseurojen palveleminen. Toimijaroolin määrittely kertoo TUL:n halusta löytää paikkansa alati muuttuvassa

Hannu Itkonen
"Mihin TUL pyrkii?"
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

liikunnan kentässä. Keskeisenä toimintamuotona toteutetaan projekteja muun muassa nuorisotoiminnan, kuntoliikunnan ja seuratyön alueilla.

Viimeisin ohjelma-asiakirja hyväksyttiin vuoden 1999 liittokokouksessa. Sen loppuun on koottu TUL:n avaukset, joilla rakennetaan siltaa ohjelman ja järjestykätännön välille. Liittokokouksen jälkeen TUL:n johto on seurannut näiden avausten toteutumista²⁹ ja liitossa on käynnistetty laaja, koko organisaa-tiota koskeva arviointi.

Muuttuvat käytännöt

TUL:n ohjelmatyötä voi tulkita kahtaalta. Ensiksi voidaan arvioida, miten ohjelmat kuvaavat järjestön eri vaiheita. Toiseksi on tulkittavissa, kuinka TUL:n ohjelmien sisällöt ja merkitykset ovat muuttuneet ajan myötä.

Toiminnan alku ajoittuu liiton perustamisesta 1930-luvun lopulle. Järjestö-Suomessa TUL sitoutui yleiseen kansalliseen ja kansainväliseen työväenkulttuuriin. Ohjelmatyön käynnistäminen ei ollut kaikkein kiireisin tehtävä. Asia voitiin ratkaista hyväksymällä kansainvälisen työläisurheiluorganisaation LUL:n periaateohjelmat (Luzernin julistus 1920 ja Prahan ohjelma 1929).³⁰ Kiinteä yhteys muuhun työväenliikkeeseen oli itsestäänselvyys.

Välirauhan aikana aloitettu ohjelmatyö käynnisti 1960-luvulle ulottuvan jakson, joka voidaan nimetä järjestöpoliittisen TUL:n ajaksi. Ohjelmissa otettiin voimakkaasti kantaa muihin urheilujärjestöihin, varsinkin päävastustajaan, porvarilliseen SVUL:oon. 1950-luvulla käynnistyi TUK:n perustamiseen johtanut työläisurheilun sisäinen kamppailu. Vuoden 1959 ohjelma-luontoiset kannanmäärittelyt olivat samalla liiton enemmistön järjestöpoliittinen linjaus.

1970- ja 80-lukujen asiakirjat oikeuttavat puhumaan liikunta-poliittisen TUL:n vaiheesta. Ohjelmissa näkyy yhtäältä, kuinka liittoa kirjoitetaan urheiluakin laaja-alaisemmaksi yhteiskunta-poliittiseksi vaikuttajaksi. Toisaalta ohjelmissa korostetaan yhteiskunnan kasvavaa liikuntapoliittista vastuuta.

TUL 2000 -ohjelma heijastaa eriytyvää liikuntakulttuuria. Ohjelma avaa vaihtoehtois-monikulttuurisen TUL:n kauden, joka ulottuu nykypäiviin saakka.

Hannu Itkonen

”Mihin TUL pyrkii?”
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Vastauksina aikansa haasteisiin ohjelmatekstit ovat muuttaneet seuraavasti: Ohjelmien tietynlainen "väljähtyminen" on tosiasia. Suuret yhteiskunnalliset tavoitteet ovat vaihtuneet järjestökohtaisiksi, sektoroiduiksi pyrkimyksiksi. Maailman muuttamisen sijasta tärkeämpää on oman järjestöllisen aseman turvaaminen muuttuvassa liikuntakulttuurissa. Järjestön tilannesidonaisuus lisääntyy ja ylevien periaatteiden sijasta korostetaan rajatumia kannanottoja ja projekteja. Maailmanselitykset ovat korvautuneet järjestötaktisilla tulkinnoilla.

Eriytyneessä liikuntakulttuurissa ohjelmilla tavoitellaan aikaisempaa laajempia yleisöjä. Järjestökiinnittymisen kaudella ohjelmat kirjoitettiin ensi sijassa jäsenille. Sittemmin on tavoiteltu julkisuuden, yhteiskuntapolitiikan ja liikuntakulttuurin kenttiä. Tämä menettely on paradoksaalisesti pakottanut luopumaan pelkästään järjestön omasta tavoitteellisuudesta. TUL:n 1970- ja 80-lukujen liikuntapoliittiset ohjelmat osoittavat, kuinka vastuuta ihmisten liikkumisesta haluttiin siirtää julkiselle liikuntahallinnolle.

Ohjelmat kertovat järjestöjen kulttuuristumisesta. Mitä pidemmälle ohjelmatyö on viety, sitä perusteellisemmin on pohdittu järjestön historiallisia vaihteita. Oman menneisyyden tuntemus näyttää nousseen työläisurheilun keskeiseksi kulttuuripääomaksi sikäli kuin kyse on ollut työläisurheilun perinteen nivomisesta muuttuneeseen todellisuuteen. Luokka-TUL:sta on tullut yksi toimija liikuntakulttuurin kirjavassa kentässä. Uusimmissa asiakirjoissa korostetaan itsenäisten seurojen asemaa TUL-toiminnan perustana.

Muuttuva todellisuus pitää ohjelmantekijöitä jatkuvassa valmiudessa. Ohjelmankirjoittajien erityinen haaste on tehdä ohjelmasta siinä määrin houkutteleva, että siitä kiinnostuisivat sekä jäsenet että ulkopuoliset tahot. Ohjelman tavoitteellisuuden ja varsinaisen toiminnan yhteensovittaminen on haasteellinen tehtävä. On hyödyllistä, että järjestöllä on "suunta mihin pyritään".

Hannu Itkonen

"Mihin TUL pyrkii?"
- ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

Lähdeviitteet

- 1 Pöytäkirja TUL:n X liittokokouksen aloiteviikön otsikosta.
- 2 Aarnio, Eeva 1998, 10. Päämäärät liikkeessä. Puolueohjelmien kirjoittamisen muuttuvat merkitykset Suomessa 1950-luvulta 1990-luvulle. *SoPhi* 30. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- 3 Borg, Olavi 1965. Suomen puolueideologiat. Periaateohjelmien sisältö-analyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin. Porvoo; Borg Olavi 1965. Suomen puolueet ja puolueohjelmat 1880–1964. Porvoo; Helenius Ralf 1969. *The Profile of Party Ideologies*. Helsinki.
- 4 Aarnio, Eeva 1994. Toimijakonseptiot suomalaisten puolueiden periaate- ja yleisohjelmissa. Näkökulma poliittisten kielten muutoksiin 1960-luvulta 1990-luvulle. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin lisensiaattityö; Aarnio Eeva & Palonen Kari (toim.) 1995. Puolueiden periaateohjelmat. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin laitos. Julkaisuja 68. Jyväskylä.
- 5 Hentilä, Seppo 1982, 1984, 1987. Suomen työläisurheilun historia I–III. Hämeenlinna.
- 6 Kurkela, Vesa 1986, 12–14. Tanhuten valistukseen. Musiikkivalistus ja perinnetyö Suomen Demokraattisessa Nuorisoliitossa. Työväenmusiikki-insituutin julkaisuja 2. Jyväskylä; Itkonen Hannu 1996, 80–83. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere. – Ohjelmatyöhön johtavista syistä ks. Borg Olavi 1995, 6-8. Ohjelmatutkimuksen ja ohjelmakirjoituksen perinteestä ja muutoksesta. Teoksessa Aarnio, E. & Kanerva, J. (toim.) Puolueohjelmatutkimuksen nykysuunnat. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin laitos. Julkaisuja 69. Jyväskylä
- 7 Itkonen, Hannu & Kortelainen Jarmo 1998, 90–92. Tutkimusnäyteitä yhdyksunnan vesiresurssista ja hallintatapojen muutoksesta. *Alue ja ympäristö* 1/1998.
- 8 TUL:n nuorisopoliittinen ohjelma. TUL:n XVIII liittokokous 1975.
- 9 Työväen Urheiluliiton tiedepoliittinen kannanotto. Hyväksytty TUL:n liittotoimikunnassa 25.9.1976.
- 10 Järjestöpoliittinen asiakirja. Hyväksytty Työväen Urheiluseurojen Keskusliiton (TUK) VIII liittokokouksessa 21.–22.5.1977 on paikoitellen hyvin ohjelmallinen.
- 11 Aineistohankintaa helpotti Seppo Hentilä, joka antoi käyttööni harvinaisempia ohjelma-asiakirjoja sekä ohjelmatöiden aikana kertynyttä muuta aineistoa.
- 12 Pekkala, Eino 1916, 11. Työväestön, erittäin työläisnuorison suhteesta voimisteluun ja urheiluun. *Sos.dem. Nuorisoliiton alustusesitelmää N:o 1*. Helsinki.
- 13 Hentilä 1982, 157–158.
- 14 Hentilä 1982, 166–167.
- 15 Hentilä 1982, 157.
- 16 Hentilä 1982, 530.
- 17 TUL:n periaateohjelma. TUL:n liittotoimikunta 11.11.1940. Suomen Urheiluarkisto. TUL:n arkisto.

Hannu Itkonen

”Mihin TUL pyrkii?”
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa

- 18 Hentilä 1984, 42–49.
- 19 Mihin TUL pyrkii? Liittotoimikunnan TUL:n liittokokoukselle 10.5.1945 laatima perusteltu esitys liiton tehtävistä tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa. Helsinki.
- 20 TUL:n ohjelmaluontoiset kannanmääritykset. Hyväksytyt TUL:n XIV liittokokouksessa vuonna 1959. Helsinki.
- 21 Itkonen 1996, 31.
- 22 Keskusta liikunnan kehittäjänä. Keskustan liikuntapoliittinen keskusteluasiakirja. 1997, Helsinki.
- 23 TUL. 1970-luvun liikuntapoliittikka. 1974. Helsinki.
- 24 Työväen Urheiluliiton 80-luvun liikuntapoliittinen ohjelma. Hyväksytyt TUL:n XIX liittokokouksessa 29.06.1979.
- 25 Muun muassa teos Olin, K.–Itkonen, H.–Ranto, E. (toim.) Liikunnan muutos, murros vai kaaos? (1992) ilmestyi ohjelmatyön viritämien keskustelujen innoittamana.
- 26 TUL 2000. Työväen Urheiluliiton liikuntapoliittinen ohjelma. Hyväksytyt TUL:n XXII liittokokouksessa vuonna 1991.
- 27 TUL:n toiminta jatkuu uudistuneena. TUL:n 75-vuotisjuhla liittokokous 10.6.1994. Turku. – Ks. myös TUL:n ohjelmalliset viestit. TUL:n ohjelmajulistuksen tausta-aineisto. TUL:n 75-vuotisjuhla liittokokous 10.6.1994. Turku.
- 28 TUL:n toiminnalliset viestit. TUL:n XXIII liittokokous 11.6.1995. Helsinki.
- 29 Liikuntapoliittinen kannanotto ja kannanotto suomalaisen liikuntajärjestelmän kehittämistä. TUL:n XXIV liittokokous 22.–23.5.1999.
- 30 Hentilä 1982, 530.

Hannu Itkonen

”Mihin TUL pyrkii?”
– ohjelmalliset
asiakirjat liikettä
ohjaamassa